

متن آیین‌نامه طراحی و تدوین برنامه ملی آینده‌نگاری علم و فناوری (ویرایش ششم)

این آیین‌نامه به استناد مصوبه هیأت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۹۳/۱۲/۱۷ به منظور انجام برنامه ملی آینده‌نگاری علم و فناوری کشور و هم‌راستا با راهبرد ملی ۶ از راهبرد کلان ۴ «نقشه جامع علمی کشور» در خصوص ضرورت انجام آینده‌نگاری علم، فناوری و نوآوری در کشور و به منظور پیاده‌سازی اقدام ملی ۱ از راهبرد ملی ۱ از راهبرد کلان ۳ در «سند راهبری کشور در امور نخبگان» در خصوص جلب مشارکت و حضور فعال نخبگان و فعالان اقتصادی و فناوری کشور در طرح‌های آینده‌نگاری ملی تنظیم شده است.

ماده ۱- اهداف آینده‌نگاری

آینده‌نگاری ملی با دو هدف اصلی زیر و در راستای تحقق اقتصاد دانش‌بنیان و مقاومتی اجرا می‌شود:

(۱) تعیین اولویت‌های فناوری و نوآوری کشور و

(۲) نقشه راه دستیابی به آن‌ها، در چارچوب نقشه جامع علمی کشور و سیاست‌های کلی علم و فناوری کشور

در این برنامه اهداف فرعی زیر مدنظر قرار می‌گیرد:

(۱) بهره‌گیری حداکثری از فعالان زنجیره تولید علم تا خلق ثروت و مشارکت صاحب‌نظران و نخبگان کشور در عرصه سیاست‌گذاری،

(۲) ایجاد هم‌رایی، هم‌افزایی و اجماع میان سیاست‌گذاران، مجریان و جامعه در خصوص اولویت‌ها و برنامه‌های تحقق آن‌ها

(۳) افزایش ارتباطات میان نهادهای دانش-صنعت-بازار،

(۴) ایجاد هماهنگی میان دستگاه‌های اجرایی، نهادهای خصوصی، دولتی، عمومی و غیردولتی در راستای تحقق اهداف کلان ملی،

(۵) افزایش توجه و تمرکز بر آینده بلندمدت در برنامه‌های توسعه کشور و همچنین

(۶) افزایش تعهد فعالان در جامعه خصوص اجرای سیاست‌های توسعه دانش‌بنیان و تحقق اولویت‌ها، به عنوان اهداف برنامه است.

ماده ۲- تعریف آینده‌نگاری

آینده‌نگاری فرآیندی است نظام‌مند و برخوردار از روش‌شناسی علمی و یک ساختار همکاری مشخص، که با مشارکت جمع وسیعی از خبرگان و فعالان علمی، صنعتی، فناورانه، اقتصادی و مدیران اجرایی و سیاست‌گذاران، جهت‌گیری‌های کلان، اولویت‌ها و نقشه راه آینده میان‌مدت تا بلندمدت، را در یک حوزه بخشی، یا فناوری یا یک مسأله ملی تعیین می‌نماید.

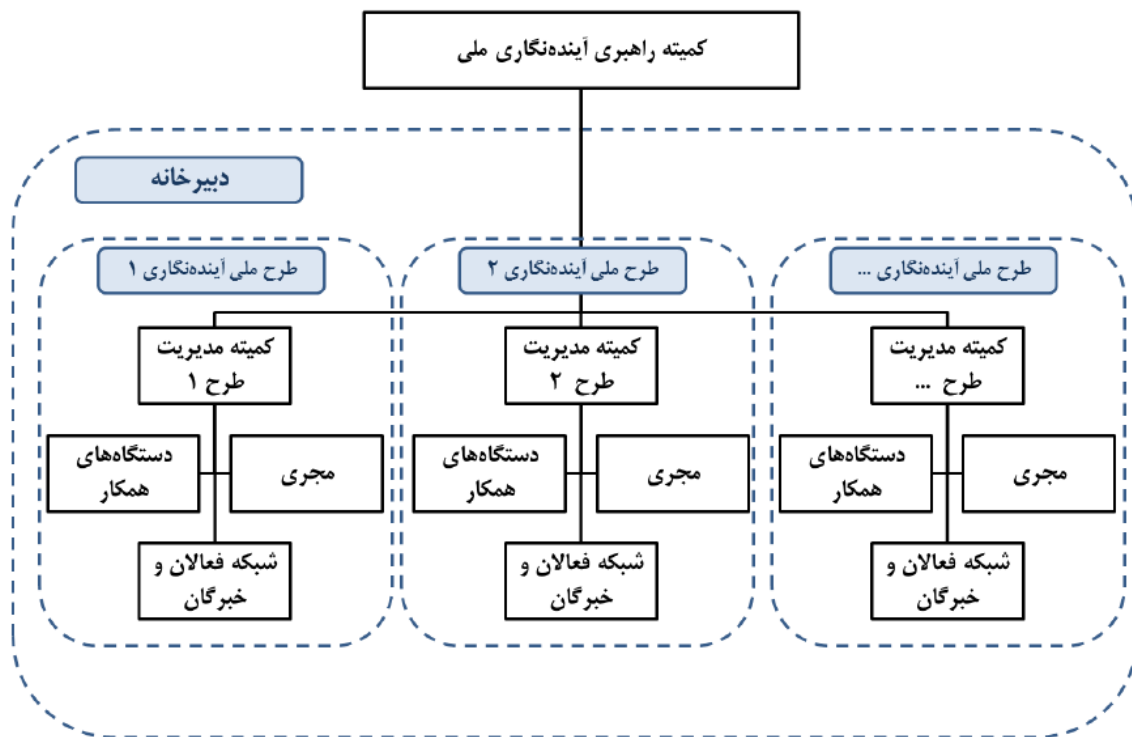
ماده ۳- دبیرخانه ملی آینده‌نگاری

راهبری و مدیریت برنامه‌های آینده‌نگاری، بر عهده دبیرخانه ملی آینده‌نگاری ذیل معاونت سیاست‌گذاری و ارزیابی معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، است؛ که در سطح ملی مسؤلیت‌های کلان زیر را به عهده خواهد داشت:

۱. ایجاد هماهنگی به منظور تعیین موضوعات و حوزه‌های راهبردی مشخصی که طرح‌های ملی آینده‌نگاری در خصوص آنها انجام می‌شود؛ از طریق کمیته راهبری و جلب مشارکت ذی‌نفعان؛
۲. برنامه‌ریزی اجرایی در خصوص طرح‌های ملی آینده‌نگاری کشور؛
۳. تعیین مجریان، کمیته‌های مدیریت و دستگاه‌های متولی در هر طرح، دستگاه‌های همکار و شبکه فعالان و خبرگان؛
۴. تدوین و نظارت بر کیفیت اجرای روش‌شناسی و زمان‌بندی طرح‌های ملی آینده‌نگاری؛
۵. جلب مشارکت دستگاه‌های اجرایی مرتبط با طرح ملی آینده‌نگاری، در قالب دستگاه‌های متولی و همکار و شبکه فعالان و خبرگان، از طریق کمیته راهبری؛
۶. برآورد بودجه و تامین مالی به صورت مشارکت با دستگاه‌های متولی یا مستقل، در جهت انجام برنامه‌های ملی آینده‌نگاری
۷. همکاری‌های بین‌المللی با سایر کشورها در انجام آینده‌نگاری، توسعه روش‌شناسی و انجام مطالعات مشترک
۸. انجام فعالیت‌های ترویجی، آموزش و فرهنگ‌سازی در زمینه آینده‌نگاری در کشور

ماده ۴- طرح ملی آینده‌نگاری

طرح ملی آینده‌نگاری، برنامه‌های مستقل آینده‌نگاری هستند، که با موضوع یک حوزه بخشی (مانند صنعت نساجی یا امنیت عمومی)، یا یک حوزه فناوری (مانند فناوری اطلاعات و ارتباطات) یا یک مسأله ملی (مانند بحران آب) انجام می‌شود.

ماده ۵- ارکان برنامه ملی آینده‌نگاری

برنامه ملی آینده‌نگاری ساختاری با ارکان زیر را شامل خواهد شد:

۱. کمیته راهبری طرح‌های ملی آینده‌نگاری: که وظیفه آن عبارت است از: نظارت بر فرآیند انجام آینده‌نگاری و تصویب موضوعاتی که به پیشنهاد دستگاه‌ها از محل یک درصد بودجه‌های پژوهشی انجام می‌شود و همچنین بررسی و تصویب نتایج آینده‌نگاری به عنوان اولویت‌های کمیسیون‌های تخصصی شورای عالی عتف.

۲. کمیته مدیریت طرح: کمیته‌ای شامل بالاترین مسئولان دستگاه‌های متولی در خصوص موضوع آینده‌نگاری؛ به همراه نماینده مجری، و نماینده شبکه فعالان و خبرگان آن طرح

۳. مجری: شخصیتی حقوقی متشکل از متخصصان روش‌شناسی آینده‌نگاری که وظیفه طراحی روش‌شناسی، تسهیل‌گری، پیاده‌سازی و مشاوره در خصوص روش‌شناسی را بر عهده دارند و صلاحیت آن توسط دبیرخانه احراز شده است.

۴. دستگاه‌های همکار: شامل نهادهای دولتی و غیردولتی مرتبط که در انجام آن طرح ملی آینده‌نگاری، تمایل به همکاری و مشارکت دارند.

۵. شبکه فعالان و خبرگان: شبکه‌ای از فعالان علمی، فناورانه، صنعتی، اقتصادی و سیاست‌گذار در آن موضوع که از خبرگی و بینش آنان به منظور دستیابی به اهداف آینده‌نگاری و شناسایی فرصت‌ها و تهدیدهای آینده و پاسخ به آن‌ها استفاده می‌شود.

تبصره ۱: کمیته راهبری آینده‌نگاری ملی شامل اعضای کمیسیون دائمی شورای عالی عتف است، که به آنان اعضاء زیر با حق رای و با انتخاب معاونت علمی و فناوری رییس جمهور برای حداقل مدت ۲ سال افزوده می‌شوند: معاون سیاست‌گذاری و ارزیابی راهبردی معاونت علمی و فناوری رییس جمهور (به عنوان رئیس دبیرخانه ملی)، معاون سیاست‌گذاری ستاد اجرایی‌سازی نقشه جامع علمی کشور در شورای عالی انقلاب فرهنگی، یک نفر از دانشمندان و صاحب‌نظران سیاست‌گذاری علوم، فناوری و نوآوری، دو نفر از مدیران بنگاه‌های بزرگ صنعتی کشور، دو نفر از متخصصان حوزه روش‌شناسی آینده‌نگاری کشور و سه نفر از رؤسای ستادهای توسعه فناوری

تبصره ۲: دبیرخانه موظف است هر ۶ ماه وضعیت پیشرفت آینده‌نگاری را به اطلاع کمیته راهبری برساند.

تبصره ۳: کمیسیون‌های تخصصی به عنوان بازوی کارشناسی کمیسیون دائمی شورای عالی عتف است.

تبصره ۴: مصوبات کمیته راهبری با رای نصف به اضافه یک اعضاء تصویب می‌شود.

ماده ۶ - دستگاه‌های همکار

شامل نهادهای دولتی و غیردولتی که در انجام آن طرح ملی آینده‌نگاری، تمایل به همکاری و مشارکت دارند، و درخواست مشارکت آن‌ها توسط دبیرخانه تایید شده است، یا دعوت دبیرخانه از آنان برای مشارکت در طرح توسط آن دستگاه‌ها پذیرفته شده است.

ماده ۷- معیارهای تشخیص صلاحیت مجری طرح ملی آینده‌نگاری

دبیرخانه ملی آینده‌نگاری وظیفه دارد تا از میان اندیشکده‌ها و اندیشگاه‌ها، دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها، پژوهشکده‌ها، مؤسسه‌ها، مراکز و گروه‌های پژوهشی، انجمن‌های علمی و سایر سازمان‌های دولتی و غیردولتی بر اساس معیارهای زیر فهرست نهادهای واجد شرایط جهت اجرای آینده‌نگاری ملی کشور را شناسایی و معرفی نماید:

۱. سابقه انجام طرح‌های الف) آینده‌پژوهی و ب) سیاست‌گذاری علم، فناوری و نوآوری

۲. برخورداری از متخصصان آینده‌نگاری و سیاست‌گذاری

۳. شرایط عمومی نشان‌دهنده توانمندی‌های اجرایی

تبصره ۵: شیوه‌نامه ارزیابی متقاضیان اجرای طرح توسط دبیرخانه ملی تدوین شده و به صورت عمومی منتشر می‌شود.

ماده ۸ - تشکیل جلسات کمیته راهبری

کمیته راهبری هر ۲ ماه یکبار، به دعوت دبیرخانه ملی تشکیل جلسه می‌دهد.

ماده ۹ - دوره توالی

هر ساله، حداقل ۳ طرح ملی آینده‌نگاری در کشور توسط دبیرخانه ملی آینده‌نگاری سازماندهی و اجرای آن مدیریت می‌شود.

ماده ۱۰ - ضمانت اجرایی نتایج

نتایج به دست آمده از طرح‌های ملی آینده‌نگاری، پس از تأیید شورای عالی علوم، تحقیقات و فناوری، معادل اولویت‌های ملی و بخشی یا اولویت‌های تحقیقاتی دستگاه‌های اجرایی یا اصطلاحات مشابهی است که در آیین‌نامه‌های اجرایی دولت و قوانین، اعم از تبصیره ذیل ماده ۵۶ قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، به آن اشاره شده است. همچنین این نتایج پس از تأیید ستاد اجرایی‌سازی نقشه جامع علمی کشور در شورای عالی انقلاب فرهنگی به عنوان اولویت‌های نقشه جامع علمی کشور در نظر گرفته می‌شود.

ماده ۱۱ - خروجی‌های طرح ملی آینده‌نگاری

خروجی‌های هر طرح ملی آینده‌نگاری حداقل شامل موارد زیر است:

(۱) فهرست اولویت‌های الف) نیاز، بازار و حوزه‌های کاربرد، ب) محصولات و خدمات، پ) حوزه‌های قابلیت‌های فناورانه محوری آینده و ت) حوزه‌های توانمندساز اعم از سرمایه‌انسانی (مانند آموزش عالی و حرفه‌ای)، زیرساخت‌های دانشی (مانند شبکه‌ها و آزمایشگاه‌ها) و همکاری‌های بین‌المللی؛

(۲) سند سیاستی توسعه تولیدات و صادرات دانش‌بنیان در آن بخش به همراه چشم‌انداز ۲۰ ساله در آن حوزه و نگاهت نهادی؛

(۳) رهنگاشت (برنامه اقدام گذار از وضعیت موجود به مطلوب) ۵ ساله توسعه دانش‌بنیان آن بخش؛

(۴) تحلیل و ارزیابی بلندمدت توانمندی‌های فناوری و نوآوری کشور در آن حوزه؛

(۵) شاخص‌های سنجش و ارزیابی اقتصاد دانش‌بنیان در آن حوزه و

(۶) مطالعات پشتیبان، شامل گزارش‌های به دست آمده از پیاده‌سازی روش‌های انتخاب شده

تبصره: دستورالعمل مربوط به خروجی‌ها توسط دبیرخانه پیش از شروع طرح ملی آینده‌نگاری تعیین می‌شود.

ماده ۱۲ - افق زمانی

سند توسعه دانش‌بنیان هر بخش در افق بلندمدت ۲۰ ساله و رهنگاشت (نقشه راه) توسعه دانش‌بنیان در افق میان‌مدت ۵ ساله به صورت مجزا ارایه می‌شود.